

REFERINȚE PRIVIND DIHOTOMIA IDENTITĂȚII ȘI INTERCULTURALITĂȚII ISTORIEI ÎN ERA GLOBALIZĂRII

*Lisnic Angela, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.03:316.7

CZU: 94:37.016(478)

Abstract

This study investigates the theoretical aspects of the notions of identity and interculturality. The timeliness of the analysis of these notions is determined by the field of their use. In the study these notions are examined both in the academic field and in the educational field. One of the objectives of the research is to identify the definitions, functions, and criteria for analyzing these notions. As a result of the examination of the specialized literature and of the normative acts from the educational system, the necessity of knowing these notions at theoretical level is demonstrated at the same time.

Key-words: history, dichotomy, interculturality, identity, globalization.

Preambul

O caracteristică a perioadei în care trăim este absența de o singură idee organică, ea este plină cu varietate de fenomene ale realității care trebuie acoperite sau descoperite. Una dintre premisele de bază pentru depășirea acestui aspect contradictoriu este studiul unei noi experiențe culturale în curs de dezvoltare ce formează societatea virtuală. Fiecare gândire creatoare și fiecare cultură – indiferent dacă este trecut, prezent – este unică în sine. Prin urmare, analiza ei, intrând într-un fel de dialog cu ea, impune reexaminarea și regândirea valorilor ei. Printre aceste valori existențiale atribuim identitatea și interculturalitatea. Implicațiile noțiunilor identitate și interculturalitate în istorie sunt multiple. Aceste noțiuni sunt folosite masiv în analiza fenomenelor în diverse câmpuri și domenii de cercetare. Pe lângă problema definirii conceptului identității și interculturalității, în timp istoric aceste definiții fiind componente esențiale a existenței sociale, condiționează apariția unor întrebărilor și aspecte privitor la esența acestor definiții în istorie. În prezentul studiu vom încerca să conturăm corelația dintre noțiunile date în era globalizării și noii realități virtuale în care istoria, ca știință și ca disciplină școlară, capătă noi conotații și interpretări.

În astfel de condiții, dialogul intercultural decurge din cel mai important postulat, prin care diversitatea culturală a oamenilor este o stare naturală și o valoare de durată. Ea implică dezvoltarea unor valori comune, eventual noi, sau o combinație de valori existente, la fel de acceptabile pentru reprezentanții diferitelor culturi. Astăzi, nici o singură tradiție culturală, chiar și cea mai adaptată, nu se poate face fără împrumut și modernizare. „Lumii contemporane – cum susține cercetătorul C. Cucoș – îi sunt specifice:

- Caracterul universal – nici o țară sau regiune nu se poate plasa în afara acestei problematice.
- Caracterul global – afectează toate sectoarele vieții sociale.
- Caracterul presant – pentru soluționarea problemelor sunt necesare răspunsuri prompte, ingeniozitate și eforturi financiare importante” [1, p. 49].

Iar evoluția rapidă și imprevizibilă impune oamenii în fața unor situații complexe, pentru care nu au metode de abordare sau soluții cunoscute anterior, dar memoria istorică impune o apelare la această experiență.

Aspecte privind universul și dimensiunile cercetării identității și interculturalității

Cercetarea fenomenelor, formelor, funcțiilor și manifestării definițiilor *identitate* și *interculturalitate*, în timp și spațiu istoric, în istoriografia contemporană o identificăm din anii '60 ai secolului trecut, care a intrat în istoriografie prin ceea ce numim „noua istorie”. Analiza și

descrierea noțiunilor *identitate* și *interculturalitate* întră în câmpul de cercetare a filosofilor, istoricilor, culturologilor, sociologilor și ajunge ca obiect de studiu în sistemul educațional. Conținutul istoric al opozițiilor binare „Eu sunt celălalt”, și „suntem ei”, sau „propriul nostru și străinul”, legat de procesele de construire a identităților individuale și colective, constituie fundamentul pentru descoperirea specificului culturii care le formează identitatea ei. Cu toate acestea, formarea acestor concepte este un proces social dinamic, cauzat nu numai de corelația reciprocă, ci de natura epocii în sine, sau, mai degrabă, de situația istorică specifică și de vectorul dezvoltării sale. Există un timp pentru formarea stereotipurilor, înrădăcinarea lor în cultură, și un timp, pentru distrugerea lor și formarea de noi stereotipuri de percepție reciprocă, prin care se manifestă în diferite sisteme multiculturale. Referințele academice privind aceste noțiuni definesc sintagma că nu orice identitate se încadrează în cultura diversității atât de organic. Armonizarea identităților etno-confesionale-comunale și ale statelor naționale reprezintă o problemă serioasă pentru țările „multiculturale” moderne. „Multiculturalismul” etnic reprezintă doar cea mai vizibilă latură văzută, al cărei conținut general este o schimbare de atitudine față de celălalt, fie asta adversarul politic și ideologic, o persoană cu o bogăție materială diferită și statut social, vârstă, sex, abilități fizice. Diferențele umane sunt naturale și inevitabile, ne impune ideea să identificăm diversitatea culturală nu doar cu suma etnocentrismelor. Cum susține cercetătorul Nemensky O., „Mozaicul cultural, identitar, social, etnic, economic este opusul ideologic al multiculturalismului, deoarece nu este un model de integrare, ci un model de coexistență vecină a grupurilor etnice sub o singură putere a statului” [8, p. 316]. În acest context, dialogul civilizațiilor impune un șir de întrebări privind aspectele metodologice privind studierea acestor noțiuni și căutarea răspunsurilor la așa întrebări:

Cum ar trebui să studiem dialogul intercultural din perspectiva istorică dintre Est și Vest?

Ce factori influențează dialogul intercultural și identitar în linia istorică dintre aceste civilizații diametral opuse?

În această analiză trebuie să determinăm lista participanților în acest dialog. Relațiile în lista participanților la acest dialog se dovedesc adesea asimetrice, datorită varietății de oportunități politice, economice, culturale și militare, nivel inegal de dezvoltare. Alegerea limbii de dialog – acum este cel mai adesea engleza americană – duce de asemenea la asimetrie. Iar diferența de experiență istorică este un factor decisiv în evaluarea de întrebări separate de discuție. Trebuie să recunoaștem că gândirea politică în Europa s-a format sub influența războaielor religioase distructive, crude, confruntare națională, cucerirea de noi pământuri, genocid și filozofia iluministă, în timp ce în istoria Asiei a avut parte de o altă experiență istorică în care și-a creat identitatea și viziunea asupra culturilor care îl înconjurau, în care nu întâlnim o astfel de experiență. Acești factori decisivi pentru evaluarea anumitor probleme controversate, și acestea sunt legate cu ceea ce Jan Assman a desemnat „memorie colectivă” (sau memorie culturală) [8, p. 90 <https://cyberleninka.ru/article/n/kitayskie-i-zapadnye-tsennosti-razmyshleniya-o-metodologii-mezhkulturnogo-dialoga>]. În studiul său privind dialogul intercultural, privind valorile chineze și cele occidentale, cercetătorul german K.Hainț susține că „în analiza memoriei colective este important de ținut cont de orientarea simbolică, care, pe lângă limbaj sau simbolic, este baza identității culturale. Această identitate include diferite tipuri de cultură, printre care putem defini sisteme legate de mituri, imagini, aluzii și, de asemenea, tot ce se identifică în literatură, artă, religie și filozofie. Iar consecința evaluării acestor reprezentări identitare nu este identitatea culturală, ci relativism istoric. Totodată trebuie să avem în vedere că Occidentul și

restul lumii sunt în diferite stadii ale dezvoltării, în care putem evidenția diferențe în următoarele aspecte:

- Înțelegerea istoriei și conștientizarea propriilor standarde morale și sociale.
- Studiul unei alte culturi, în special logica sistemului de valori.
- Deschiderea către o altă cultură și dorința de a primi informații de la altele” [10, p. 90]<https://cyberleninka.ru/article/n/kitayskie-i-zapadnye-tsennosti-razmyshleniya-o-metodologii-mezhkulturnogo-dialoga>].

Iar această deschidere, după cum afirmă M. Rey, „este o realitate a existenței în același orizont spațio-temporal a unor grupuri de indivizi provenite sau raportate la mai multe culturi, care își afirmă notele specifice în mod izolat, evitând, de regulă, contaminările. *Interculturalitatea* se conturează ca un concept cu un conținut mai larg decât cele anterior prezentate, grație prefixului *inter-*, care trimite spre „interacțiune, schimb, deschidere, reciprocitate, solidaritate” [6, p. 187]. În astfel de condiții, dialogul intercultural decurge din cel mai important postulat: diversitatea culturală a oamenilor este o stare naturală și o valoare de durată. Ea implică dezvoltarea unor valori comune, eventual noi, sau o combinație de valori existente, la fel de acceptabile pentru reprezentanții diferitelor culturi. Astăzi, nici o singură tradiție culturală, chiar și cea mai adaptată, nu se poate face fără împrumut și modernizare [13, p.306]. Iar sporirea diversității culturale include în sine:

- deschidere sporită a societății spre un mai mare grad de libertate;
- intensitatea schimbului de informații, atât între hotare reale, cât și hotare virtuale;
- prezența valorilor culturale și spirituale universale și naționale și locale;
- creșterea rapidă a identității religioase și etnice a popoarelor, dorința lor de a-și regăsi și regândi rolul și locul în istorie, consolidând rolul factorilor socioculturali, și morali și etici;
- apariție datorată migrației, procese ale situației multiculturalismului prin interacțiuni ale oamenilor din diferite comunități culturale, care nu au mai trăit niciodată împreună și niciodată având experiență, adaptându-se reciproc;
- consolidarea mișcărilor sectare fundamentaliste, tradiționaliste, teocratice și totalitare, folosindu-le în interesul grupărilor extremiste, separatiste, teroriste și criminale, care reprezintă o mare amenințare pentru securitatea națională și integritatea teritorială ale multor state;
- creșterea violenței, șovinismului, izolaționismului,
- xenofobie, rasism, antisemitism, care afectează forme de comportament care încalcă drepturile și libertățile individului, ca urmare a vieții la frontiera lumi culturale [12, p.78].

Rezumând, pare oportun să reamintim că conținutul istoric al opozițiilor binare: „Eu sunt celălalt”, „suntem ei”, „propriul nostru și străinul”, legat de procesele de construire a identităților individuale și colective, este fundamental pentru a descoperi specificul culturii care le formează și *identitatea* ei. Cu toate acestea, formarea acestor concepte este un proces social dinamic, cauzat nu numai de corelația reciprocă, ci de natura epocii în sine, sau, mai degrabă, de situația istorică specifică și de vectorul dezvoltării sale. Există un timp pentru formarea stereotipurilor, înrădăcinarea lor în cultură, și un timp pentru distrugerea lor și formarea de noi stereotipuri de percepție reciprocă. Cum susține cercetătorul rus L. Z. Kopelev: „Imaginile unui străin ca idei ale altui popor, înrădăcinate în conștiință, subconștiente și devenind prejudecăți, sunt ulterior transformate și dezvoltate în imagini ale inamicului, în prejudecăți de care suferă omenirea de la începutul existenței sale. Dar cei care luptă împotriva acestei boli ereditare nu trebuie descurajați, ci trebuie să fie înarmați cu cunoștințe istorice, ghidați de conștiință și experiență” [11, p. 243].

Iar în atare condiții este din ce în ce mai evident că astăzi să abandonezi conviețuirea într-un plan cultural, pluralismul nu mai este posibil, deoarece diversitatea culturală nu este numai diversitate etnică. Această diversitatea se regăsește în stilurile de viață, a culturii orientare, spre norme de comportament, adică tot ce este decisiv caracteristic pentru stadiul postmodern de dezvoltare a societății. În această diversitate un rol aparte îi revine școlii, care, prin obiectivele, planurile și activitățile sale caută soluții și forme de rezolvare existențială a acestor noțiuni teoretice.

Identitatea și interculturalitatea în demersul didactic

După cum afirmă R. Stradling, în discursul său, că „al treilea proces amplu din sfera educației s-a născut dintr-o preocupare tot mai acut resimțită, anume că școala trebuie să facă mai mult pentru a-i pregăti pe tineri pentru o viață într-o lume caracterizată de diversitate etnică, culturală, lingvistică și religioasă [7, p. 10]. Iar „noile abordări ale educației au început să prezinte diversitatea culturală ca ceva ce trebuie dorit de toți elevii și nu numai de cei din cadrul minorităților culturale, lingvistice, etnice și naționale. Termeni ca „multiculturalitate” sau „educație interculturală” au început să fie folosiți mai frecvent, iar specialiștii în curriculum au început să caute căile prin care diferitele discipline și arii curriculare ar putea promova o perspectivă multiculturală [7, p.11].

Ca rezultat, la nivel european, în baza unor proiecte internaționale, în curriculele școlare europene, inclusiv și în Republica Moldova, a apărut o disciplină opțională nouă – „Educația interculturală”, în care abordării interculturale i se acordă două dimensiuni care urmează a fi evaluate. Prima vizează nivelul *realității*, al *descrierii obiective și științifice*, cea de a doua, *proiectul de educație și de organizare socială*. Din perspectivă interculturală sunt posibile: recunoașterea diversității reprezentărilor, referințelor și valorilor, dialogul, schimbul și interacțiunile dintre aceste diverse reprezentări și referințe, dialogul și schimbul între persoanele și grupurile ale căror referințe sunt diverse, multiple și, adesea, divergente, dinamica și relația dialectică, de schimbări reale și potențiale, în timp și spațiu. Odată cu dezvoltarea comunicării, culturile și identitățile se transformă și fiecare participă la transformarea altor culturi [4, p. 76].

Analiza documentelor elaborate de Ministerul Educației, Științei și Cercetării din Republica Moldova pentru ciclul preuniversitar, la disciplina ***Istoria românilor și universală*** a permis identificarea obiectivelor care urmăresc să: - stimuleze asumarea multiculturalității și a multiperspectivității, care trebuie să asigure interesele și cerințele educaționale ale elevilor, în scopul dezvoltării personalității și asigurării inserției sociale într-o societate în continuă schimbare [2, p. 7]. Aceste obiective sunt orientate prioritar spre înțelegerea trecutului propriului popor și a diversității tradițiilor culturale și istorice ale popoarelor lumii, pentru a evita prejudecățile și a încuraja toleranța și comunicarea / colaborarea eficientă între oameni. Elevilor le vor fi formate atitudini și valori de înțelegere a rolului și semnificației persoanelor cu care interacționează direct sau indirect, indiferent de apartenența lor etnică, religioasă, de gen etc., excluzând astfel ura rasială, xenofobia sau antisemitismul [2, p. 8]. Iar printre competențele specifice disciplinei ce urmează a fi formate la elevi, vizează „Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam”, în care la unitățile de competență 5.1. Stabilirea faptelor istorice din Evul Mediu care au contribuit la formarea identității de neam, din clasa a 6-a, și unitatea de competență 5.3. Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin prisma trecutului istoric, prezenta produse școlare cu privire la personalități și obiecte / vestigii/monumente din Epoca Medievală, demonstrând respect față de valorile neamului și ale trecutului istoric [2, p. 24]. urmează a fi realizate prin studiu: Impactul evenimentelor / proceselor din epoca modernă asupra

diversității etnice și culturale actuale din localitate; [2, p. 30]. La aceste unități urmează a fi efectuate Mini-interviuri cu persoane din școală, familie, societate, de culturi diferite, despre valorile familiei, localității, neamului, comunității umane etc. [2, p. 34], alcătuirea unor proiecte pentru dezvoltarea comunității locale / naționale, valorificând diversitatea etnică, religioasă, culturală [2, p. 34].

O disciplină care direct vizează subiectul examinat în prezentul studiu este disciplina opțională „Educație interculturală”, curriculum școlar clasele I – IX, recomandată spre aprobare de către Consiliul Național pentru Curriculum la ședința Consiliului Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației (proces-verbal nr.7, din 31 mai 2012) [3, p. 3]. În preliminariile acestui curriculum se susține ideea că „Educația interculturală presupune o nouă metodologie axată pe integrarea în spațiul educațional a unor principii precum: *toleranța, egalitatea, complementaritatea valorilor, valorizarea specificului spiritual al valorilor locale, atașându-le la valorile generale ale umanității*, valorificarea cadrului educațional în spiritul diversității, drepturilor omului, egalității de șanse, dialogului intercultural, promovării identității și cetățeniei” [3, p. 5]. Iar „*scopul major* al Educației interculturale: formarea și dezvoltarea la elevi a competențelor interculturale, civice, morale, de autocunoaștere și autorealizare în vederea asigurării șanselor egale în evoluția fiecărei personalități, indiferent de apartenență etnică; de integrare în societate, prin intermediul reflecției critice asupra semnificației interculturalității” [3, p. 3]. Acest scop s-a regăsit și în competențele specifice pe care și le propune spre realizare cursul dat. Printre competențele specifice pe care le fixează disciplina sunt :

„1.Competență de înțelegere, apreciere a valorilor culturii proprii și a valorilor culturilor etniilor conlocuitoare.

3. Competență de cooperare și valorizare pozitivă a diferențelor, de orientare în valorile culturii proprii și a etniilor conlocuitoare, întru creșterea gradului de toleranță și acceptabilitate.

4. Competență de soluționare a conflictelor interetnice în baza dialogului intercultural [3, p. 5].

Iar ca subiecte de examinare, se propun așa teme ca:

- Educația interculturală – educație despre diferențele dintre oameni
- Diversitatea umană
- Cel diferit de mine e prietenul meu
- Educația interculturală în acte normative
- A înțelege lumea în care trăiești
- Arta conviețuirii într-o societate interculturală
- Respectul și deschiderea față de ceilalți
- Învăță să fii tolerant
- Puterea de a acționa împreună
- Interes și respect față de valorile etniilor conlocuitoare
- Reacții față de alte entități culturale (stereotipuri, prejudecăți)
- Recunoașterea și acceptarea diferențelor etc. [3, pp. 11-17].

Aspectul educațional al noțiunilor identitate și interculturalitate l-am identificat și în „Ghidul metodologic”. Competența interculturală” [4]. Acest ghid metodologic a fost elaborat în cadrul proiectului Dialog intercultural în Moldova, implementat de Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM), cu suportul financiar al Fundației Elvețiene pentru Copii „Pestalozzi” (PCF) [4]. În prefața acestui ghid, Serghei LÎSENCO, director, Centrul de Dezbateri Criuleni, susține că „Fiecare articol conține argumente teoretice privind necesitatea și specificul educației interculturale în contexte concrete – la ore de limba română sau de limbi străine, de

fizică, de educație civică sau de educație moral-spirituală – și sugestii pentru organizarea demersului didactic în cheia cadrului ERRE (Evocare / Realizare a sensului / Reflecție / Extindere). Activitățile practice, propuse de autori, pot fi organizate sau ajustate la varii contexte educaționale: arii curriculare, ore de dirigenție sau demersuri extrașcolare. Toate activitățile sunt realizate cu aplicarea unor strategii didactice interactive, unele dintre ele destul de cunoscute, altele – mai puțin. Astfel, grație acestui ghid, vă veți îmbogăți arsenalul de strategii didactice utilizate la clasă” [4, p.7].

Constatările realizate referitoare la noțiunile identitate și interculturalitate confirmă importanța și necesitatea cercetării și utilizării ei, atât în aspect teoretic, cât și în aspect educațional praxiologic. În calitate de sugestii metodologice, putem propune cadrelor didactice din ciclul preuniversitar, la orele de istorie, educație interculturală și dezvoltare pentru societate, aplicarea următoarelor metode și tehnici moderne, ce vor favoriza formarea competențelor menționate și vor condiționa perceperea acestor noțiuni nu doar din perspectiva teoretico-metodologică, dar și educațional-praxiologică.

De exemplu: La etapa de evocare, se propune spre realizare sarcina:
Continuați enunțurile:

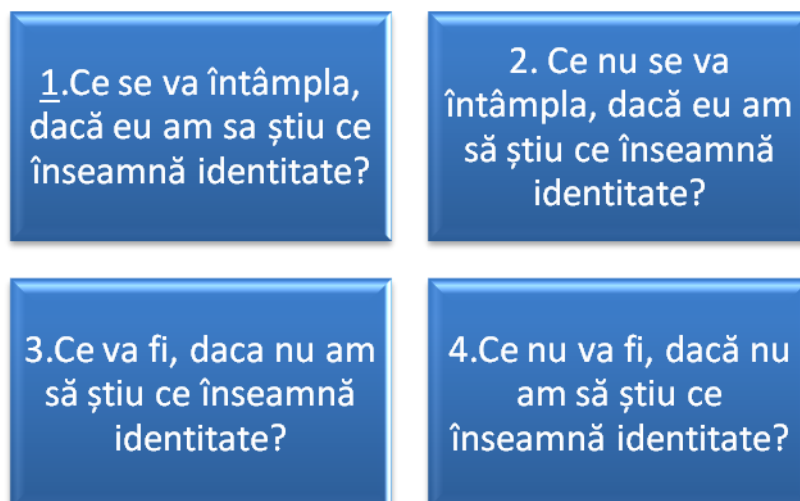
Eu mă identific cu...;

Eu sunt...;

Eu mă consider...

Aplicarea acestei evocări va permite să stabilim gradul primar prin care se identifică elevii. Această evocare poate fi urmată de alcătuirea unor alte sarcini, prin care urmează să fie formate competențele care sunt prevăzute de curriculumul sus-menționat.

Pentru clasele liceale, în vederea extinderii obiectivelor privind identificarea și definirea noțiunilor legate de competența de interculturalitate, se poate propune aplicarea metodei „Pătratul lui Descartes”. În acest scop, se propune împărțirea clasei în 4 grupe. Fiecare trebuie să răspundă la una din cele 4 întrebări din pătratul expus mai jos. Răspunsul trebuie să fie realizat timp de 4-5 min. Fiecare grup trebuie să ia o poziție în examinarea subiectului dat.

În rezultatul susținerii diferitelor puncte de vedere, urmează o sarcină de reflexie, care poate fi realizată printr-un eseu structurat: „Eu în diversitatea etnică, istorică socială”.

Cercetători din diferite arii de cercetare au exprimat diferitele moduri în care noțiunile de identitate și interculturalitate variază în exprimarea valorilor, credințelor și modurilor de clasificare a lor. Explorarea naturii transformărilor acestora în mileniul trei este necesară pentru a distinge între fenomenele și problemele actuale și legile uniforme ale dezvoltării și actualizării lumii culturale. Perfecțiunea lumii create de spiritul uman implică inevitabil criza de reînnoire. În mod evident, stadiul istoric modern al dezvoltării, datorită tranziției pentru societatea informațională, a provocat o schimbare a modului de a fi om. În această percepere a identității și interculturalității, individul și grupul social se exprimă și se relaționează cu noile realități istorice.

BIBLIOGRAFIE

1. CUCOȘ, C.; COZMA, T. Locul educației pentru diversitate în ansamblul problematicei educației contemporane. În: COZMA, T. (coord.) *O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea*. Iași: Ed. Polirom, 2001, pp. 24-49
2. Curriculum național. Aria curriculară științe socioumane. Istoria românilor și universală. Chișinău, 2019.
3. Educație interculturală curriculum școlar clasele I – IX.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/educatia_interculturala_clasele_i-ix.pdf
4. Ghidul metodologic „Competența interculturală”. Chișinău, 2015.
https://www.cntm.md/sites/default/files/Competenta_Interculturala%20%28final%29.pdf
5. PLUGARU, LIVIU; PAVALACHE-ILIE, MARIELA. *Educație interculturală*. Sibiu: Psihimedia, 2007.
6. REY, M. „De la Logica „mono” la logica de tip „inter”. Piste pentru o educație interculturală și solidară”. În: DASEN, PIERRE; PERREGAUX, CHRISTIANE; REY, MICHELINE. *Educația interculturală – experiențe, politici, strategii*. Iași, Ed. Polirom, 1999.
7. STRADLING, ROBERT. *Multiperspectivitatea în predarea istoriei: un ghid pentru profesori*. București : Editura Universitară, 2014.
8. ГОРДОН, А. В. От многообразия культур к культуре многообразия: развитие души, духовный опыт, исследовательская установка (251). *Мир историка : историографический сборник* [редкол.: В. П. КОРЗУН (отв. ред.), С. П. БЫЧКОВ (отв. ред.), Н. Н. АЛЕВРАСИ др.]. Вып. 10. Омск : Изд-во Ом. гос. ун-та, 2015.
9. Историческое знание: Теоретические основания и коммуникативные практики. Материалы научной конференции. (разделы «Образ Другого в культурных коммуникациях прошлого» и «Образ Другого в историческом познании»). М., 2006.
10. ХАЙНЦ Карл Пол. Китайские и западные ценности: размышления о методологии межкультурного диалога. Век глобализации, 2012, 1. P.90.

<https://cyberleninka.ru/article/n/kitayskie-i-zapadnye-tsennosti-razmyshleniya-o-metodologii-mezhkulturnogo-dialoga>

11. КОПЕЛЕВ, Л. З. Чужие // Одиссей. Человек в истории. 1993/КОПЕЛЕВ Л. З. *Образ «Другого» в культуре*. М., 1994.
12. МИШИНА Ирина Анатольевна, ЦЫРЕНОВА Марина Геннадьевна. Поликультурное образование в контексте подготовки учителей истории. Вестник Бурятского государственного университета. Педагогика. Филология. Философия, 2013.
1. <https://cyberleninka.ru/article/n/polikulturnoe-obrazovanie-v-kontekste-podgotovki-uchiteley-istorii/viewer/31.03.20>
13. РЕПИНА, ЛОРИНА ПЕТРОВНА et al. *Межкультурный диалог в историческом контексте*. 2003.

ДУХОВНАЯ БУРЖУАЗНОСТЬ И АРИСТОКРАТИЧЕСКИЙ ДУХ В ПОНИМАНИИ Н. А. БЕРДЯЕВА

Седыкина Наталья, доктор

CZU: 130.1

Abstract

Acest articol examinează înțelegerea filozofilor-personaliști ruși remarcabili, N. A. Berdyaev (1874-1948), a unor categorii precum burghezia spirituală și spiritul aristocratic. Berdyaev le consideră două principii opuse ale lumii. El evidențiază trăsăturile spiritualității burgheze spirituale ale aristocrației. Berdyaev nu leagă aceste principii de apartenența la anumite clase sociale, crezând că reprezentanții oricărei clase le pot avea. Spiritul aristocratic ar trebui extins la fiecare persoană, pentru că numai el exprimă valori creștine substitutive.

Cuvinte-cheie: filosof-personalist, clasă socială, spirit aristocratic.

Выдающийся русский философ-персоналист Н.А. Бердяев (1874-1948) видел в историческом процессе столкновение двух вечных и полярных мировых начал [1, с. 18; 2, с. 114]. Это духовная буржуазность и аристократический дух.

Бердяев считает поверхностным понимание буржуазности как социально-экономической категории. Он называл буржуазность категорией духовной и онтологической [2, с. 108]. „Буржуазность есть состояние духа человеческого, а не социально-классовое положение человека” [1, 16]. Буржуазность была в мире всегда, но только по мере развития капитализма, в XIX-XX вв., в эпоху машинной цивилизации произошло торжество типа буржуа, и он стал социально преобладающим. Буржуазный дух тогда созрел, выявился и показал свою мощь, свое господствующее положение в жизни человеческого общества [3, с. 110].

Бердяев показывает, как разнообразна буржуазность и как поверхностно сводить её только к типу буржуа-материалиста, желания которого не распространяются дальше низменных благ жизни [2, с. 112]. Буржуа может быть и аскетичным, и идейным, и добродетельным [3, с. 11]. Буржуа есть во всех сферах духовной жизни: в науке и искусстве, в морали и религии [2, с. 12-115]. Но он не способен к истинной вере, его дух антирелигиозный, и это самое важное в нем. Буржуа предпочитает мир Богу, его вера не выходит за рамки преуспеяния в этом мире, к которому он прикован. Буржуа не верит в иной, невидимый мир [1, с. 18; 2, с. 113, 111; 3, с. 109]. Типы буржуа все время менялись, но в них во всех проступали черты вечного буржуа: его стремление к власти и могуществу, отсутствие осознания глубокого трагизма жизни человеческой [2, с. 113-115].

В человеческой истории всегда получилось не те результаты, которые задумывали люди. И одна из причин ее неудачливость – это существование буржуазности [2, с. 114].